

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

© 2018 НИКОЛЮК О. М., МАРТИНЧУК І. В.

УДК 338.43.01:631.1:330.4

Николук О. М., Мартинчук І. В.

Методика оцінювання ресурсного потенціалу інноваційно орієнтованих сільськогосподарських підприємств

У статті виділено основні етапи процедури кількісного оцінювання ресурсного потенціалу інноваційно орієнтованих сільськогосподарських підприємств із урахуванням змістовного наповнення поняття «ресурсний потенціал підприємства». До цих етапів включено оцінку сучасного стану ресурсної бази (передбачає визначення кількісних і якісних параметрів ресурсів і ресурсовіддачі); кількісне вимірювання ефективності використання ресурсного потенціалу; обчислення повноти використання потенціалу. Встановлено, що особливість методичного підходу до оцінювання ресурсного потенціалу в інноваційно орієнтованих сільськогосподарських товаровиробників визначається необхідністю дослідження можливостей наявних у них ресурсів забезпечувати достатній (тобто потенційно можливий) рівень інноваційної активності. Визначено, що такий аналіз слід проводити на основі порівняння результатів інноваційної діяльності досліджуваного господарюючого суб'єкта та його конкурентів. Виділено методи оцінювання ресурсного потенціалу, які включають методи структурно-функціонального аналізу, нечіткої логіки, статистико-економічні методи, методи нормування, кореляційного аналізу, інтегрального оцінювання, таксономічного аналізу, матричні методи, метод DEA-аналізу.

Ключові слова: потенціал, ресурсний потенціал, сільськогосподарські підприємства, інновації, оцінювання ресурсного потенціалу.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 16.

Николук Ольга Миколаївна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри комп'ютерних технологій і моделювання систем, Житомирський національний агроекологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: nikolyukolya@gmail.com

Мартинчук Іван Володимирович – кандидат економічних наук, проректор, Житомирський національний агроекологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: martynchuk.ivan@gmail.com

УДК 338.43.01:631.1:330.4

UDC 338.43.01:631.1:330.4

Николук О. Н., Мартинчук И. В. Методика оценки ресурсного потенциала инновационно ориентированных сельскохозяйственных предприятий

В статье выделены основные этапы процедуры количественной оценки ресурсного потенциала инновационно ориентированных сельскохозяйственных предприятий с учетом содержательного наполнения понятия «ресурсный потенциал предприятия». Эти этапы включают оценку современного состояния ресурсной базы (предусматривает определение количественных и качественных параметров ресурсов и ресурсоотдачи); количественное измерение эффективности использования ресурсного потенциала; оценку полноты использования потенциала. Установлено, что особенность методического подхода к оценке ресурсного потенциала у инновационно ориентированных сельскохозяйственных товаропроизводителей определяется необходимостью исследования возможностей имеющихся у них ресурсов обеспечивать достаточный (то есть потенциально возможный) уровень инновационной активности. Определено, что такой анализ следует проводить на основе сравнения результатов инновационной деятельности исследуемого хозяйствующего субъекта и его конкурентов. Выделены методы оценки ресурсного потенциала, включающие методы структурно-функционального анализа, нечеткой логики, статистико-экономические методы, методы нормирования, корреляционного анализа, интегральной оценки, таксономического анализа, матричные методы, метод DEA-анализа.

Ключевые слова: потенциал, ресурсный потенциал, сельскохозяйственные предприятия, инновации, оценка ресурсного потенциала.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Формул.:** 1. **Библ.:** 16.

Николук Ольга Николаевна – доктор экономических наук, доцент, доцент кафедры компьютерных технологий и моделирования систем, Житомирский национальный агроэкологический университет (Старый бульвар, 7, Житомир, 10008, Украина)

E-mail: nikolyukolya@gmail.com

Nykolyuk O. M., Martynchuk I. V. A Methodology for Assessing Resource Potential of Innovation-Oriented Agricultural Enterprises

The article outlines the main stages of the procedure for quantitative assessment of resource potential of innovation-oriented agricultural enterprises taking into account the content of the concept of “enterprise resource potential”. These stages include assessment of the current state of the resource base (which involves determining quantitative and qualitative parameters of resources and resource productivity); quantitative measurement of resource use effectiveness; assessment of extent of using the potential. It is found that the peculiarity of the methodical approach to assessing resource potential of innovation-oriented agricultural commodity producers is determined by the need to investigate the capacity of their available resources to provide a sufficient (i.e., potentially possible) level of their innovation activity. It is determined that such an analysis should be carried out on the basis of comparing the results of the innovation activity of an economic entity and its competitors. There singled out methods for assessing the resource potential, including methods of structural-functional analysis, fuzzy logic, statistical and economic methods, methods of rationing, correlation analysis, integral assessment, taxonomic analysis, matrix methods, DEA analysis method.

Keywords: potential, resource potential, agricultural enterprises, innovations, assessment of resource potential.

Fig.: 2. **Tbl.:** 2. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 16.

Nykolyuk Olga M. – Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Computer Technologies and Modeling Systems, Zhytomyr National Agroecological University (7 Staryi Bivd., Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: nikolyukolya@gmail.com

Martynchuk Ivan V. – Candidate of Sciences (Economics), Pro-rector, Zhytomyr National Agroecological University (7 Staryi Bivd., Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: martynchuk.ivan@gmail.com

Мартынчук Иван Владимирович – кандидат економічних наук, про-реktor, Житомирський національний агрозоологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: martynchuk.ivan@gmail.com

Вступ. В умовах стандартизації та уніфікації сільськогосподарської продукції ключовою конкурентною перевагою суб'єктів агробізнесу стає їх здатність виготовляти якісну та безпечну сільськогосподарську сировину із меншими, ніж у конкурентів, витратами. Інакше кажучи, основним джерелом успіху сільськогосподарських підприємств на ринку є відносно низька собівартість, яка забезпечується за рахунок зниження питомих витрат ресурсів у розрахунок на одиницю виготовленої продукції, у т. ч. шляхом впровадження інноваційних продуктів і технологій. Для цього сільськогосподарські товаровиробники мають або нарощувати обсяги виробництва при незмінних кількісних параметрах ресурсів, або темпи зростання виготовленої ними продукції мають бути швидшими, ніж темпи збільшення наявних обсягів ресурсів. Однак сучасні сільськогосподарські підприємства характеризуються неоднорідністю вмінь забезпечувати вищеперелічені умови. Зокрема, спостерігається суттєва варіація собівартості сільськогосподарської продукції та рівня інноваційної активності у товаровиробників зі схожою ресурсною базою. Причиною наведеного є значні відмінності сільськогосподарських підприємств у здатності до максимально повного й ефективного використання наявного у них ресурсного потенціалу. Це актуалізує питання оцінювання ресурсного потенціалу інноваційно орієнтованих сільськогосподарських підприємств, яке є методичним підґрунтям їх стратегічного управління.

Мета та методи дослідження. Метою дослідження є розробка методики оцінки ресурсного потенціалу інноваційно орієнтованих сільськогосподарських підприємств. Для досягнення мети поставлено такі завдання: 1) узгодити процедуру оцінювання ресурсного потенціалу підприємства зі змістом цього поняття; 2) виділити етапи процесу оцінювання ресурсного потенціалу інноваційно орієнтованих сільськогосподарських підприємств; 3) обґрунтувати методи, які доцільно застосовувати у процесі оцінювання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Методологічною основою дослідження є системний підхід до пізнання соціально-економічних процесів і явищ. Під час проведення дослідження використано прийоми індукції та дедукції, аналізу та синтезу (для визначення змістових характеристик ресурсного потенціалу підприємства, які необхідно враховувати у процесі його оцінювання; для виділення етапів такого оцінювання). Крім того, визначено доцільність та особливості застосування сучасних методів оцінювання (зокрема, методів нечіткої логіки, нормування, кореляційного аналізу, інтегрального оцінювання, таксономічного аналізу, DEA-аналізу, статистико-економічних, матричних методів) у рамках процедури кількісного вимірювання ресурсного потенціалу.

Результати дослідження. З огляду на визначальну роль ресурсів у процесі сільськогосподарського виробництва, різні аспекти проблематики формування, використання та управління ресурсним потенціалом завжди були

актуальними в аграрній науці. Як наслідок, у сучасній економічній літературі сформувався значна кількість підходів до визначення сутності економічної категорії «ресурсний потенціал підприємства», методів його кількісного оцінювання та алгоритмів управління з метою максимізації ефективності використання. Переваги та недоліки наявних методів оцінювання визначаються тим, наскільки результати кількісного вимірювання, по-перше, відповідають змісту поняття «ресурсний потенціал» та, по-друге, забезпечують потреби управління ним.

За етимологією термін «потенціал» пов'язаний з прихованими можливостями та здатностями [9, с. 541]. Джерелом походження цього слова в англійській мові («*potential*») визначено латинські «сила, спроможність». В англійській мові слово «потенціал» вперше було використано приблизно у XV ст. у контексті значення «можливість». Наведене свідчить про необхідність у визначенні змісту ресурсного потенціалу враховувати можливі (потенційні) результати (ефекти, переваги), які виникають внаслідок його реалізації.

Узагальнюючи сучасні підходи до трактування ресурсного потенціалу, його визначення згруповано за змістовим наповненням:

- 1) визначення ресурсного потенціалу на базі переліку його складових (видів потенціалів). Неповним, на нашу думку, є дефініція потенціалу як сукупності наявних ресурсів (капітальних, трудових, земельних, інформаційних, інноваційних тощо). Точнішим вважаємо трактування ресурсного потенціалу як сукупності наявних (ті, що потребують ефективного використання) і прихованих (ті, що треба мобілізувати) ресурсів [7, с. 141–145]. Такий підхід методично цінний для прийняття управлінських рішень щодо пошуку латентних можливостей збільшення ефективності діяльності господарюючого суб'єкта. Виявлення прихованих ресурсів вимагає використання методології структурного бізнес-моделювання (наприклад, методології *IDF0*) із орієнтацією на деконструкцію господарських процесів підприємства;
- 2) ототожнення ресурсного потенціалу із можливостями ресурсів. Пропонуючи таке визначення, Н. М. Богацька та В. В. Хачатрян увагу акцентують на тому, що такі можливості активізуються у процесі операційної діяльності підприємства [4, с. 138]. Врахування наведеного у процесі кількісного оцінювання ресурсного потенціалу може реалізовуватись шляхом співставлення фактично досягнутих результатів із потенційно можливими. Методична складність такого підходу зумовлена обґрунтуванням потенційно можливих ефектів;
- 3) дефініція ресурсного потенціалу як результату синтезу ресурсів підприємства та його здатностей (спроможностей, компетенцій). Як справедли-

во зауважують С. Б. Алексеев та Є. І. Жебокритський, «ресурсний потенціал підприємства – це сукупність ресурсів, що є у розпорядженні підприємства, а також спроможність працівників і менеджерів використовувати ресурси з метою виробництва товарів (послуг) та отримання максимального прибутку» [1, с. 54]. Застосування такого підходу у методиці оцінювання ресурс-

ного потенціалу передбачає врахування не лише наявних ресурсів і можливостей, але й ефектів, які підприємство змогло досягти у процесі їх використання.

У табл. 1 відображено основні характеристики вищезгаданих підходів до визначення поняття «ресурсний потенціал», які слід покласти в основу методики його оцінювання.

Таблиця 1

Основні характеристики сучасних підходів до дефініції поняття «ресурсний потенціал підприємства»

Змістовне наповнення	Літературні джерела	Особливості, що слід враховувати при оцінці ресурсного потенціалу	
		підприємства (загалом)	інноваційно орієнтованого підприємства
Сукупність ресурсів, необхідних для досягнення конкретних цілей (виробництва продукції, забезпечення ефективності, конкурентоспроможності, інноваційного розвитку тощо)	[1, с. 55; 7, с. 141–145; 15, с. 83–88; 16, с. 167]	Структура (складові) ресурсного потенціалу (кількісні та якісні характеристики)	Здатність складових ресурсного потенціалу забезпечити впровадження інновацій
Можливості (спроможність) ресурсів	[4, с. 138; 12, с. 263]	Співвідношення наявних ресурсів та їх потенційних можливостей	Співвідношення наявних ресурсів та їх можливостей забезпечити впровадження інновацій
Сукупність ресурсів і спроможностей підприємства (можливостей, здатностей)	[1, с. 54; 3, с. 24; 13, с. 47; 10, с. 330]	Співвідношення наявних ресурсів і досягнутих результатів порівняно із конкурентами	Співвідношення наявних ресурсів і досягнутих результатів щодо забезпечення впровадження інновацій порівняно із конкурентами

Джерело: сформовано авторами

Наукові дослідження питань кількісного оцінювання у сфері формування та використання ресурсного потенціалу підприємства умовно можна розподілити на три напрями, а саме: 1) оцінювання ресурсного потенціалу (оцінка фактичного стану ресурсів та показників їх відтворення) [2; 11]; 2) оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу [6]; 3) оцінювання повноти використання ресурсного потенціалу (наскільки повно використовуються можливості ресурсної бази підприємства). Ключова відмінність між двома останніми підходами оцінювання полягає у тому, що оцінка ефективності передбачає обчислення та аналіз ефекту, який забезпечує одиниця використаного ресурсу, тоді як вимірювання повноти використання потенціалу – наскільки повно підприємство використовує можливості наявних у нього ресурсів. Всебічний аналіз ресурсного потенціалу для обґрунтування адекватних рішень щодо управління ним можливий лише у разі застосування одночасно всіх вищезгаданих підходів до кількісного оцінювання.

Одним із найдискусійніших питань (особливо в аграрній науці) є обґрунтування переліку показників, які слід враховувати у процесі оцінювання. На нашу думку, з огляду на диверсифікованість діяльності сільськогосподарських підприємств і тяжіння до освоєння нових нетрадиційних напрямів сільського господарства, формування універсальної системи таких показників неможливе. Хоча базові показники, які доцільно розподілити на три категорії, необхідно враховувати всім товаровиробникам. До них належать:

- 1) показники, що характеризують кількісні параметри ресурсів (площа сільськогосподарських угідь

та ріллі, поголів'я сільськогосподарських тварин і птиці, чисельність персоналу, доступні інвестиційні ресурси, обсяги доступної інформації тощо);

- 2) показники, що характеризують якісні параметри ресурсів (якість ґрунту, кваліфікація персоналу та ін.);
- 3) ресурсовіддача (фондовіддача, продуктивність праці, матеріаловіддача, урожайність, продуктивність сільськогосподарських тварин і птиці тощо).

Що ж стосується інноваційно орієнтованих підприємств, то вибір такого стратегічного вектора розвитку зумовлює необхідність урахування здатностей господарюючих суб'єктів освоювати і впроваджувати інновації на базі наявних ресурсів. Водночас слід враховувати, що види інновацій, їх вартість та ефективність суттєво варіюють залежно від розміру підприємств, їх інвестиційних можливостей і напрямів сільськогосподарського виробництва. Тому в основу визначення потенційних можливостей наявних ресурсів забезпечувати інноваційний розвиток слід покласти аналіз показників інноваційної активності найуспішніших конкурентів досліджуваного господарюючого суб'єкта. Конкурентами при цьому визначено товаровиробників, подібних за кількісними та якісними параметрами основних видів ресурсів (земля, праця та капітал), а також за основними напрямками господарської діяльності.

Вищевикладене має враховуватись при виборі методичного інструментарію оцінювання ресурсного потенціалу. Загальноприйнятим у науковій літературі є розподіл

методів оцінювання на формалізовані та неформалізовані (табл. 2). Неформалізовані методи у процесі оцінки ресурсного потенціалу можна використати у трьох напрямках. По-перше, це структуризація ресурсного потенціалу з метою ідентифікації його складових компонентів. По-друге, для

вимірювання показників, які не можуть бути оцінені кількісними методами. По-третє, з метою обчислення вагомості складових ресурсного потенціалу. Основним недоліком застосування неформалізованих методів є високий ступінь суб'єктивізму отриманих оцінок.

Таблиця 2

Особливості та напрями застосування сучасних методів оцінювання ресурсного потенціалу підприємства

Метод	Особливості	Напрями застосування
<i>Неформалізовані методи оцінювання</i>		
Структурно-функціонального моделювання (IDFO)	Передбачають проведення системного аналізу процесу функціонування підприємства із ідентифікацією ресурсів, залучених на кожному із його етапів	Ідентифікація складових ресурсного потенціалу (видів ресурсів і потенціалів, які вони формують)
Матричні методи	Побудова двох- або трьохвимірної матриці, яка візуалізує місце розташування підприємства за фактичними значеннями цих показників	Наочне представлення фактичного стану підприємства відносно бажаного; є цінним у процесі стратегічного планування
Евристичні методи	Використовуються для кількісного вимірювання складно формалізованих величин.	Оцінка кількісних і якісних характеристик ресурсів, коефіцієнтів вагомості
<i>Формалізовані методи оцінювання</i>		
Економіко-статистичний метод	Обчислення абсолютних показників	Оцінка кількісних і якісних параметрів ресурсів
	Обчислення відносних показників (коефіцієнтів)	Оцінювання ефективності використання ресурсів (ефект у розрахунку на одиницю ресурсу)
Методи нечіткої логіки	Кількісне вимірювання складно формалізованих показників; обчислення інтегральних коефіцієнтів	Оцінка кількісних та якісних характеристик ресурсів, коефіцієнтів вагомості
Нормування	Приведення неспівставних показників ресурсного потенціалу до безрозмірного вигляду	Підготовка неспівставних показників кількісних та якісних параметрів ресурсів до подальшого інтегрування
Інтегрального оцінювання	Обчислення узагальненого показника, у якому синтезовано раніше визначені нормовані показники	Обчислення узагальнених інтегральних коефіцієнтів
Кореляційного аналізу	Оцінка тісноти та характеру зв'язку між змінними	Кількісне обґрунтування коефіцієнтів вагомості складових ресурсного потенціалу
Таксономічний аналіз	Дає можливість порівняти показники діяльності підприємства із віртуальним еталоном	Кількісне вимірювання ступеня відставання від еталона
DEA-аналізу	Співставлення здатності кількох об'єктів (підприємств) трансформувати ресурси (входи) на результати (виходи)	Порівняльний аналіз ефективності і повноти використання ресурсного потенціалу із конкурентами

Перевагою формалізованих методів є їх точність і об'єктивність. У процесі оцінювання ресурсного потенціалу, ефективності та повноти його використання вітчизняні дослідники зазвичай використовують економіко-статистичні методи, методи нормування та інтегрального оцінювання. Крім того, до системи відповідних методів варто включити метод кореляційного аналізу. Його рекомендується застосовувати для кількісного обґрунтування коефіцієнтів вагомості кожного окремого компонента ресурсного потенціалу. Найпростіший спосіб використання методу кореляційного аналізу у рамках цього дослідження пов'язаний із порівняльною оцінкою коефіцієнтів або індексів кореляції між показниками ресурсного потенціалу й ефективністю діяльності сільськогосподарського підпри-

ємства. Парні коефіцієнти кореляції застосовуються у разі оцінювання лише лінійного зв'язку, а індекси кореляції – якщо існує нелінійний зв'язок. Один із варіантів переведення коефіцієнтів (індексів) кореляції у вагові коефіцієнти може бути наведений формулами:

$$\omega_j = \frac{r_j}{\sum_{j=1}^n r_j}, \text{ або } \omega_j = \frac{R_j}{\sum_{j=1}^n R_j}, \quad (1)$$

де ω_j – коефіцієнт вагомості j -ї компоненти ресурсного потенціалу;

r_j , R_j – відповідно, коефіцієнт та індекс кореляції j -ї компоненти ресурсного потенціалу та результативного по-

казника діяльності сільськогосподарського підприємства (економічний ефект, ефективність, конкурентоспроможність);

n – кількість компонентів ресурсного потенціалу.

Під компонентами зазвичай мають на увазі види ресурсів (нижній рівень структури ресурсного потенціалу) та види потенціалів (наприклад, трудовий, матеріально-технічний, природний, фінансовий інформаційний [8, с. 34–35]). Якщо враховувати ієрархічну будову ресурсного потенціалу підприємства, то система показників ефективності та повноти використання ресурсного потенціалу також має набувати вигляду ієрархії (рис. 1).

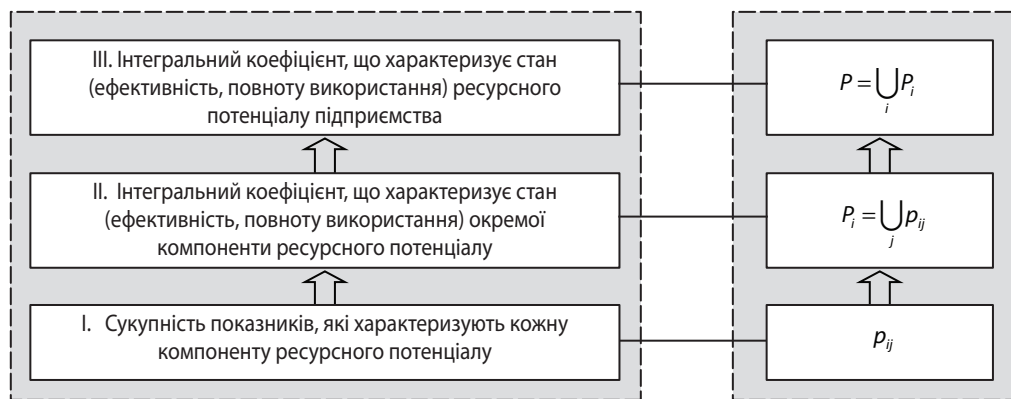

Рис. 1. Ієрархічна будова системи показників стану, ефективності та повноти використання ресурсного потенціалу підприємства

Примітка: p_{ij} – i -й показник у межах j -ї компоненти ресурсного потенціалу; P_i – інтегральний коефіцієнт у межах j -ї компоненти ресурсного потенціалу

потенціал. Проводити зазначену процедуру можна із застосуванням методу аналізу середовища функціонування (DEA-аналізу) [14, с. 69, 152–153].

Інший методом, що передбачає порівняльний аналіз фактично досягнутих показників ресурсного потенціалу, є метод таксономічного аналізу [5, с. 16–17; 16, с. 169]. Він ґрунтується на співставленні фінансово-економічних показників господарюючого суб'єкта, що вивчається, із віртуальним еталоном. Існують два типи таких еталонів: 1) визначений на базі найкращих характеристик підприємств-конкурентів; 2) визначений на основі раніше досягнутих найкращих результатів використання ресурсів досліджуванім підприємством. У першому випадку як вихідні дані застосовуються значення показників конкурентів, а у другому – безпосередньо підприємства, що досліджується (наприклад у розрізі років). Недоліком другого підходу є віртуальність еталонного конкурента-лідера, якого в реальності не існує.

Враховуючи зазначене, оцінювання повноти використання ресурсного потенціалу підприємства доцільно здійснювати із використанням методу DEA-аналізу, тоді як таксономічний метод доцільно застосовувати для моніторингу відставання підприємства від власних раніше досягнутих результатів (тобто для оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу). Додатковою перевагою включення DEA-аналізу у методику оцінки ресурсного потенціалу буде визначення здатності сільськогоспо-

дарського підприємства впроваджувати інновації на базі наявних ресурсів.

Узагальнене представлення застосування перелічених методів у процесі оцінювання ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства відображено на рис. 2.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що ресурсний потенціал характеризується сукупністю наявних у підприємства ресурсів і його можливостями максимально ефективно і повно їх використовувати. Процедура оцінювання ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства має включати три блоки, а саме: оцінку сучасного стану ресурсної бази (передбачає визначення кількісних і якісних параметрів ресурсів і ресурсовіддачі); кількісне вимірювання ефективності використання ресурсного потенціалу; обчислення повноти використання потенціалу. Особливістю методичного підходу до оцінки ресурсного потенціалу інноваційно орієнтованих сільськогосподарських товаровиробників визначається необхідністю дослідження можливостей наявних у них ресурсів забезпечувати достатній (тобто потенційно можливий) рівень інноваційної активності. Такий аналіз рекомендується проводити на основі порівняння результатів інноваційної діяльності досліджуваного господарюючого суб'єкта із результатами його конкурентів. Методичною основою оцінювання ресурсного потенціалу є методи структурно-функціонального аналізу, нечіткої логіки, статистико-економічні методи

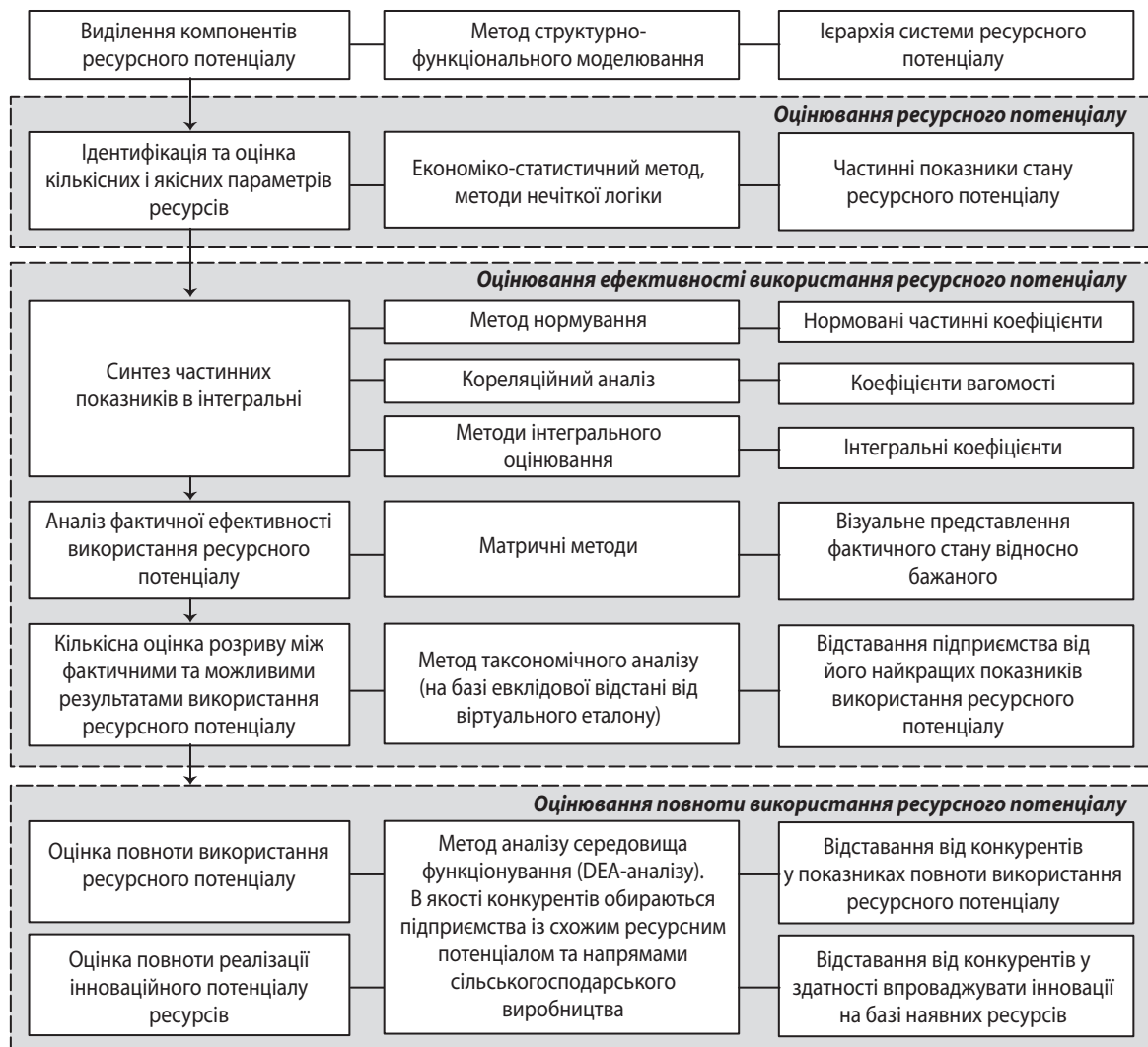

Рис. 2. Методика оцінювання ресурсного потенціалу інноваційноорієнтованих підприємств

(оцінка сучасного стану ресурсів), методи нормування, кореляційного аналізу, інтегрального оцінювання, таксономічного аналізу, матричні методи (оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу), метод *DEA*-аналізу (оцінка повноти використання ресурсного потенціалу).

ЛІТЕРАТУРА

- Алексеев С. Б., Жебокритьський Є. І. Визначення поняття «ресурсний потенціал підприємства». *Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво*. 2014. № 2. С. 53–56.
- Артьомова А. В., Артьомов І. В. Процедура оцінювання ресурсного потенціалу підприємства. *Системи обробки інформації*. 2016. Вип. 7 (144). С. 165–170.
- Бабина О. Є. Потенціал як системна економічна категорія. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 23–26.
- Богацька Н. М., Хачатрян В. В. Сучасний підхід до оцінки сутності ресурсного потенціалу підприємства. *Вісник Мукачівського державного університету*. 2016. № 3. С. 134–139.
- Вигівська І. М., Іваненко В. О., Шевченко Л. Я. Комплексний аналіз ресурсного потенціалу корпорації. *Вісник ЖДТУ*. 2013. № 4 (66). С. 10–29.
- Вініченко І. І., Сорока Ю. О. Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика і досвід*. 2015. № 22. С. 34–37.
- Волошин Л. Використання інноваційних ресурсів в Україні: проблеми та шляхи їх усунення. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2010. Вип. 15. С. 145–151.
- Дунда С. П. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу як напрям розвитку підприємства. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 2 (2). С. 83–89.
- Етимологічний словник української мови : у 7 т. Т. 4 / за ред. О. С. Мельничука, В. Т. Коломійця, О. Б. Ткаченко. Київ : Наук. думка, 1985. 655 с.
- Згурська О. М. Особливості формування ресурсного потенціалу аграрних підприємств в умовах інформаційного суспільства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 329–334.
- Кантор О. Г., Ганиева Л. А. Оценка и оптимизация ресурсного потенциала предприятия. *Экономические науки*. 2008. № 4. С. 168–172.
- Ковалев В. В. Финансовый анализ: методы и процедуры М. : Финансы и статистика, 2002. 560 с.
- Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия : монография. М. : Университет. кн., 2002. 310 с.

15. Николоук О. М. Управління конкурентоспроможністю сільськогосподарського підприємства: теоретико-методологічні основи : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2016. 314 с.

16. Сердак С. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання. *Академічний огляд*. 2008. № 2. С. 83–88.

17. Снитко Л. Т., Снитко О. А. Ресурсный потенциал предприятия как основа его экономического роста. *Научный вестник Полтавского университета экономики и торговли*. 2011. № 4 (49). С. 166–172.

REFERENCES

Aliexsieiev, S. B., and Zhebokrytskyi, Ye. I. "Vyznachennia poniattia «resursnyi potentsial pidpriemstva»" [Definition of the concept «resource potential of the enterprise»]. *Derzhava ta rehiony. Ser. : Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, no. 2 (2014): 53-56.

Artyomova, A. V., and Artyomov, I. V. "Protседura otsiniuvania resursnoho potentsialu pidpriemstva" [The procedure for assessing the resource potential of an enterprise]. *Systemy obrobky informatsii*, no. 7 (144) (2016): 165-170.

Babyna, O. Ye. "Potentsial yak systemna ekonomichna katehoriia" [Potential as a systemic economic category]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 36 (2011): 23-26.

Bohatska, N. M., and Khachatryan, V. V. "Suchasnyi pidkhid do otsinky sutnosti resursnoho potentsialu pidpriemstva" [Modern approach to the assessment of the essence of the resource potential of the enterprise]. *Visnyk Mukachivskoho derzhavnoho universytetu*, no. 3 (2016): 134-139.

Dunda, S. P. "Pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia resursnoho potentsialu yak napriam rozvytku pidpriemstva" [Increase the efficiency of using resource potential as a direction of enterprise development]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky)*, no. 2 (2) (2013): 83-89.

Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy [Etymological Dictionary of the Ukrainian Language], vol. 4. Kyiv: Nauk. dumka, 1985.

Kantor, O. G., and Ganiyeva, L. A. "Otsenka i optimizatsiya resursnoho potentsiala predpriyatiya" [Evaluation and optimiza-

tion of the resource potential of the enterprise]. *Ekonomicheskiye nauki*, no. 4 (2008): 168-172.

Kovalev, V. V. *Finansovyy analiz: metody i protsedury* [Financial analysis: methods and procedures]. Moscow: Finansy i statistika, 2002.

Lapin, Ye. V. *Ekonomicheskiy potentsial predpriyatiya* [The economic potential of the enterprise]. Moscow: Universitet. kn., 2002.

Nykoliuk, O. M. *Upravlinnia konkurentospromozhnistiu silskohospodarskoho pidpriemstva: teoretyko-metodolohichni osnovy* [Management of the competitiveness of agricultural enterprises: theoretical and methodological foundations]. Zhytomyr: ZhNAEU, 2016.

Serdak, S. "Pryntsypy efektyvnoho upravlinnia resursamy subiektiv hospodariuvannia" [Principles of effective management of resources of economic entities]. *Akademichnyi ohliad*, no. 2 (2008): 83-88.

Snitko, L. T., and Snitko, O. A. "Resursnyy potentsial predpriyatiya kak osnova yego ekonomicheskogo rosta" [The resource potential of the enterprise as the basis of its economic growth]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, no. 4 (49) (2011): 166-172.

Vinichenko, I. I., and Soroka, Yu. O. "Efektyvnist vykorystannia resursnoho potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv" [Efficiency of using the resource potential of agricultural enterprises]. *Investytsii: praktyka i dosvid*, no. 22 (2015): 34-37.

Voloshyn, L. "Vykorystannia innovatsiinykh resursiv v Ukraini: problemy ta shliakhy yikh usunennia" [The use of innovative resources in Ukraine: the problems and ways of their elimination]. *Naukovi zapysky. Ser. : Ekonomika*, no. 15 (2010): 145-151.

Vyhivska, I. M., Ivanenko, V. O., and Shevchenko, L. Ya. "Kompleksnyi analiz resursnoho potentsialu korporatsii" [Comprehensive analysis of the resource potential of the corporation]. *Visnyk ZhDTU*, no. 4 (66) (2013): 10-29.

Zhurska, O. M. "Osoblyvosti formuvannia resursnoho potentsialu ahrarykh pidpriemstv v umovakh informatsiinoho suspilstva" [Features of formation of resource potential of agrarian enterprises in the conditions of information society]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 7 (2016): 329-334.